

LAWRENCE A. PERVIN - OLIVER P. JOHN

θεωρίες Προσωπικότητας

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Μετάφραση: ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ - ΕΥΓΕΝΙΑ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Θεώρηση - Φιλολογική Επιμέλεια: ΖΩΗ ΜΠΕΛΛΑ

Επιστημονική Εποπτεία - Πρόλογος: ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΡΟΥΖΟΣ

ΤΥΠΩΘΗΤΩ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

LAWRENCE A. PERVIN & OLIVER R. JOHN

ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Μεταφράση: Δοξασμένη Δοξασμένη

Εκδόσεις: Δοξασμένη

Πρώτη Έκδοση: 1974

Εκδόσεις: Δοξασμένη

1974

Πρώτη Έκδοση

1974

LAWRENCE A. PERVIN • OLIVER P. JOHN

ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Μετάφραση: *Αρχοντούλα Αλεξανδροπούλου*

Ευγενία Δασκαλοπούλου

Θεώρηση - Φιλολογική Επιμέλεια: *Ζωή Μπέλλα*

Επιστημονική εποπτεία - Πρόλογος: *Ανδρέας Μπρούζος*

τυπωθήτω
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ
ΑΘΗΝΑ 2001

LAWRENCE A. PERVIN • OLIVER P. JOHN

*Θεωρίες Προσωπικότητας
Έρευνα και Εφαρμογές*

Μετάφραση: Αρχοντούλα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ - Ευγενία ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

τυπωθήτω - ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

744 σσ. (17×24 εκ.)

Αριθμός Έκδοσης 120

ISBN 960-8041-20-1

LAWRENCE A. PERVIN - OLIVER P. JOHN

Personality: Theory and Research

Copyright © 1970, 1975, 1980, 1984, 1989, 1993, 1997, by John Wiley & Sons, Inc.

All rights reserved.

Authorized translation from the english language edition published
by John Wiley & Sons, Inc.

Copyright © τυπωθήτω - ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ, 1999

Πρώτη έκδοση: Δεκέμβριος 1999

Ανατυπώσεις: Μάιος 2001· Δεκέμβριος 2001

Μορφολογία - Τεχνική επιμέλεια: Χρήστος ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Επεξεργασία κειμένου - φιλμ - μοντάζ: Πάρις ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΗΣ

Διορθώσεις: Γωγώ ΠΑΠΑΒΡΑΜΙΟΥ

Στήσιμο εξωφύλλων: Κυριάκος ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

τυπωθήτω - ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

Διδότου 37 - 106 80, Αθήνα

Τηλ.: 36.42.003 - 36.41.996 - 36.41.979

fax: 36.42.030 - 36.11.384

e-mail: gut_ub@otenet.gr

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση έστω και μίας σελίδας του παρόντος βιβλίου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό κ.λπ. - Ν. 2121/93, άρθρ. 51).

Στον πατέρα μου, Murray Perwin
L. A. P.

Στην Kate για την αγάπη και την υποστήριξή της
O. P. J.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος 23

Πρόλογος στην Ελληνική Έκδοση 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΣΤΙΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ 33-65

ΓΙΑΤΙ ΜΕΛΕΤΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ 35

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ 36

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ
ΤΙ, ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ 37

Δομή 38

Διεργασία 40

Ανάπτυξη και εξέλιξη 43

Γενετικοί παράγοντες 44

Περιβαλλοντικοί παράγοντες 46

Πολιτισμός 46

Κοινωνική τάξη 46

Οικογένεια 46

Συνομήλικοι 49

Σχέσεις ανάμεσα στους γενετικούς και τους περιβαλλοντικούς
παράγοντες 49

Ψυχοπαθολογία και αλλαγή της προσωπικότητας 51

Περίληψη 51

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ 51

Φιλοσοφική θεώρηση του προσώπου 51

Εσωτερικοί και εξωτερικοί συντελεστές της συμπεριφοράς 52

Σταθερότητα στις διαφορετικές περιστάσεις και στις διαφορετικές χρονικές
στιγμές 54

Η ενότητα της συμπεριφοράς και η έννοια της αυτοαντίληψης 55

Ποικίλες καταστάσεις συνείδησης και η έννοια του ασυνείδητου 56

Η σχέση ανάμεσα στη γνωστική λειτουργία, το συναίσθημα και τη φανερή συ-
μπεριφορά 57

Η επίδραση παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος στη συμπεριφορά 58

Περίληψη 59

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ 60

Περικτικότητα 61

Οικονομία 62

Σημασία για την έρευνα 63

Περίληψη 63

Η ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ 64

Βασικές Έννοιες 65

Ανασκόπηση 65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

67-112

ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ 70

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ 74

Αξιοπιστία 75

Εγκυρότητα 75

Δεοντολογία της έρευνας και δημόσια πολιτική 76

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ 78

Μελέτη περίπτωσης και κλινική έρευνα 79

Αντιδράσεις στο άγχος της μάχης 80

Εργαστηριακές μελέτες και πειραματική έρευνα 82

Επίκτητο αίσθημα αβοήθητου 83

Ερωτηματολόγια για τη διερεύνηση της προσωπικότητας και συσχετιστική έρευνα 88

Εσωτερικό - Εξωτερικό κέντρο ελέγχου 89

Αιτιώδεις αποδόσεις: Επεξηγητικός τρόπος 91

Ερωτηματολόγιο αιτιωδών αποδόσεων (ASQ) 92

Επεξηγητικός τρόπος 94

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ 96

Μελέτη περίπτωσης και κλινική έρευνα: Πλεονεκτήματα και αδυναμίες 96

Η χρήση της προφορικής αναφοράς 98

Εργαστηριακή, πειραματική έρευνα: Πλεονεκτήματα και αδυναμίες 100

Έρευνα συσχετίσεων και ερωτηματολόγια: Πλεονεκτήματα και αδυναμίες 102

Σύνοψη πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων 105

Η ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ 106

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ JIM 107

Βασικές Έννοιες 110

Ανασκόπηση 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΙΑ ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ: Η ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ FREUD ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

113-172

SIGMUND FREUD (1856-1939): ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ 116

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ FREUD ΓΙΑ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ 120

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ FREUD ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ

ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ 112

Δομή 123

Η έννοια του ασυνείδητου 123

Επίπεδα συνείδησης 124

Ενεργοποιημένο ασυνείδητο 125

Σχετικές Ψυχαναλυτικές Έρευνες 127

Η Σύγχρονη αντίληψη για την έννοια του Ασυνειδήτου 132

Εκείνο, Εγώ και Υπερεγώ 133

Διεργασία 139

Ένστικτα ζωής και θανάτου 139

Οι δυναμικές διεργασίες της λειτουργίας 140

Άγχος και μηχανισμοί άμυνας 141

Ανάπτυξη και εξέλιξη 153

Η ανάπτυξη των διεργασιών της σκέψης 153

Η ανάπτυξη των ενστίκτων 155

Στάδια ανάπτυξης 155

Ψυχοκοινωνικά στάδια ανάπτυξης του Erikson 159

Η σημασία των πρώτων βιωμάτων 163

Βασικές Έννοιες 168

Ανασκόπηση 170

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ FREUD

173-234

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ 175

Αξιολόγηση: Προβλητικές Δοκιμασίες 175

Η Δοκιμασία Ερμηνείας Κηλίδων του Rorschach 176

Η δοκιμασία TAT 179

Παραδείγματα ερευνητικών εφαρμογών και αξιολόγησης 182

Ψυχοπαθολογία 184

Τύποι Προσωπικότητας 185

Προσωπικότητα στοματικού τύπου 185

Προσωπικότητα πρωκτικού τύπου 186

Προσωπικότητα φαλλικού τύπου 187

Σύγκρουση και άμυνα 187

Αλλαγή συμπεριφοράς 191

Το ασυνείδητο: Ελεύθερος συνειρμός και ερμηνεία των ονείρων 191

Η θεραπευτική διαδικασία: Μεταβίβαση 193

ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Ο ΜΙΚΡΟΣ ΧΑΝΣ 196

Περιγραφή του προβλήματος 196

Γεγονότα που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της φοβίας 196

Ερμηνεία του συμπτώματος 197

Η επίλυση της Οιδιπόδειας σύγκρουσης 199

Συνολική εκτίμηση 200

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΖΙΜ 201

Rorschach και TAT: Η ψυχαναλυτική θεωρία 201

Σχολιασμός των δεδομένων 204

Η αντίδραση του Τζιμ στις προβλητικές δοκιμασίες 205

Οι προβλητικές δοκιμασίες και η ψυχαναλυτική θεωρία 205

ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 206

Δύο πρώτες προκλήσεις στον Freud 207

Alfred Adler (1870-1937) 207

Carl G. Jung (1875-1961) 209

Ο πολιτιστικός και διαπροσωπικός προσανατολισμός 212

Karen Horney (1885-1952) 212

Harry Stack Sullivan (1892-1949) 215

Πρόσφατες εξελίξεις στην παραδοσιακή ψυχαναλυτική θεωρία 217

Θεωρία των αντικειμενοτρόπων σχέσεων 217

Ο Ναρκισσισμός και η ναρκισσιστική προσωπικότητα 218

Η θεωρία της προσκόλλησης και οι προσωπικές σχέσεις των ενηλίκων 220

Τύποι προσκόλλησης των ενηλίκων 222

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ 226

Κύριες συμβολές 226

Αδυναμίες της θεωρίας 227

Το επιστημονικό κύρος της ψυχαναλυτικής θεωρίας 227

Η ψυχαναλυτική άποψη για το άτομο 230

Συνοπτική αξιολόγηση 230

Βασικές Έννοιες 232

Ανασκόπηση 233

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

**ΜΙΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ: Η ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ CARL ROGERS ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ 236-268**

CARL R. ROGERS (1902-1987): ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ 237

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ROGERS ΓΙΑ ΤΟ ΑΤΟΜΟ 240

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ROGERS ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ 241

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ CARL ROGERS ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ 242

Δομή 242

Ο εαυτός 242

Μετρήσεις της αυτοαντίληψης 243

Η τεχνική Q-Sort 243

Κατάλογος Ελέγχου Επιθέτων και Σημασιολογικό Διαφορικό 245

Διαδικασία 248

Αυτοπραγμάτωση 248

Αυτοσυνέπεια και συμφωνία 251

Καταστάσεις ασυμφωνίας και αμυντικές διεργασίες 254

Έρευνα αναφορικά με την αυτοσυνέπεια και τη συμφωνία	255
Η ανάγκη θετικής αναγνώρισης	257
Ανάπτυξη και εξέλιξη	258
Αυτοπραγμάτωση και Υγιής ψυχολογική ανάπτυξη	259
Έρευνα αναφορικά με τις σχέσεις γονέα-παιδιού	259
Οι απόψεις των παιδιών για την καλή και την κακή όψη του εαυτού τους	263
Κατακλείδα	265
Βασικές Έννοιες	266
Ανασκόπηση	267

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΙΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ROGERS 269-303

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ	271
Ψυχοπαθολογία	271
Ασυμφωνία της ατομικής εμπειρίας	271
Αλλαγή	273
Θεραπευτικές συνθήκες απαραίτητες για την αλλαγή	275
Αποτελέσματα της πελατοκεντρικής θεραπείας	278
Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: περίληψη	279
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η Κα ΟΑΚ	280
Περιγραφή του πελάτη και του προβλήματος	280
Περιγραφή της θεραπείας	282
Περιγραφή του αποτελέσματος	282
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ JIM	282
Σημασιολογικό διαφορικό: Φαινομενολογική θεωρία	282
Σχολιασμός των δεδομένων	284
ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	284
Η στροφή της προσοχής του Rogers: Από το άτομο και την ομάδα στην κοινωνία	284
ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ	285
Το κίνημα για το Ανθρώπινο Δυναμικό	285
Kurt Goldstein	286
Abraham H. Maslow	287
Υπαρξισμός	289
ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	293
Φαινομενολογία	293
Η έννοια του Εαυτού	295
Σύγκρουση, άγχος και άμυνα	295
Ψυχοπαθολογία και αλλαγή	297
Σύντομη αξιολόγηση	299
Πλεονεκτήματα της θεωρίας	299

Αδυναμίες της θεωρίας	301
Βασικές Έννοιες	302
Ανασκόπηση	303

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ: ALLPORT, EYSENCK ΚΑΙ CATTELL	305-341
---	---------

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΥ	307
------------------------------	-----

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΟΥ GORDON W. ALLPORT (1887-1967)	308
---	-----

Χαρακτηριστικά, διαθέσεις και δραστηριότητες	310
Είδη χαρακτηριστικών	310
Λειτουργική αυτονομία	311
Ιδιογραφική έρευνα	312
Σχόλιο για τον Allport	313

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΟΥ HANS J. EYSENCK (1916-)	313
--	-----

Μέτρηση χαρακτηριστικών: Παραγοντική ανάλυση	314
Βασικές διαστάσεις της προσωπικότητας	315
Μετρήσεις με ερωτηματολόγια	317
Ευρήματα της έρευνας	319
Βιολογική βάση	320
Ψυχοπαθολογία και αλλαγή συμπεριφοράς	321
Σχόλιο για τον Eysenck	323

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ RAYMOND B. CATTELL (1905-)	324
---	-----

Η άποψη του Cattell για την επιστήμη	325
Η θεωρία του Cattell για την προσωπικότητα	327
Είδη χαρακτηριστικών	327
Πηγές δεδομένων: Πραγματικά δεδομένα (L-data), Δεδομένα ερωτηματο- λογίου (Q-data), δεδομένα αντικειμενικών δοκιμασιών (OT-data)	329
Περίληψη	332
Σταθερότητα και Μεταβλητότητα της Συμπεριφοράς	334
Σχόλιο για τον Cattell	336

ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ: ALLPORT, EYSENCK ΚΑΙ CATTELL	337
--	-----

Βασικές Έννοιες	338
Ανασκόπηση	340

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ – ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	343-391
--	---------

ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΚΟΙΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ 346

Ανάλυση των όρων των χαρακτηριστικών στις βαθμολογήσεις και στη γλώσσα 346

Η Θεμελιώδης Λεξιλογική Υπόθεση 349

Η Μεγάλη Πεντάδα στα Ερωτηματολόγια Προσωπικότητας 351

Ανάπτυξη και εξέλιξη 354

Αλλαγές με την ηλικία 354

Τα χαρακτηριστικά ως κληρονομικά στοιχεία της προσωπικότητας 356

Η εξελικτική πλευρά του θέματος 360

Εφαρμογές του μοντέλου 362

Επαγγελματικά ενδιαφέροντα 362

Υγεία και Μακροζωία 363

Διάγνωση των διαταραχών της προσωπικότητας 364

Θεραπεία 364

Περίληψη και Σχόλια 365

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΕΝΑΣ 69ΧΡΟΝΟΣ ΑΝΔΡΑΣ 366

Γενική περιγραφή της προσωπικότητας στο πλαίσιο της Μεγάλης Πεντάδας 367

Αντιστοιχίες της προσωπικότητας: Πιθανές επιπτώσεις 369

Αποτελέσματα θεραπείας 370

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ JIM 370

Το Ερωτηματολόγιο 16 Παραγόντων Προσωπικότητας:

Θεωρία Χαρακτηριστικών και Παραγοντικής Ανάλυσης 370

Σχολιασμός των δεδομένων 371

Η σταθερότητα της προσωπικότητας: Ο Jim 5 και 20 χρόνια αργότερα 372

Πέντε χρόνια αργότερα: Προσωπική αναφορά στις εμπειρίες και τις αλλαγές στην προσωπικότητα 372

Εμπειρίες 373

Αλλαγές στην προσωπικότητα 374

Είκοσι χρόνια αργότερα 375

Μοντέλο των Πέντε Παραγόντων: Αυτοαξιολόγηση και βαθμολογήσεις από τη σύζυγο στο Αναθεωρημένο Ερωτηματολόγιο (NEO-PI) 376

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΑΤΟΜΟΥ – ΠΕΡΙΣΤΑΣΗΣ 378

Διαχρονική σταθερότητα 379

Διαπεριστασιακή σταθερότητα 380

Συμπέρασμα 381

ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ 384

Πλεονεκτήματα των προσεγγίσεων 384

Ενεργητικές ερευνητικές προσπάθειες 384

Ενδιαφέρουσες υποθέσεις 385

Πιθανές συνδέσεις με τη βιολογία 385

Τα αδύνατα σημεία της θεωρίας 386

Προβλήματα της μεθόδου: Παραγοντική ανάλυση 386

Προβλήματα με την έννοια του χαρακτηριστικού	387
Τι παραλείπεται ή παραβλέπεται;	388
Βασικές Έννοιες	390
Ανασκόπηση	390

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

393-449

ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ 395

Η θεωρία της συμπεριφοράς του Watson 397

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΡΑΒΛΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΑΘΗΣΗ 398

Αρχές της κλασικής εξαρτημένης μάθησης 399

Ψυχοπαθολογία και αλλαγή 404

Εξαρτημένες συναισθηματικές αντιδράσεις 404

Η «απόσβεση» του φόβου για ένα κουνέλι 405

Πρόσθετες εφαρμογές της κλασικής εξαρτημένης μάθησης 407

Συστηματική απευαισθητοποίηση 408

Μια νέα ερμηνεία της περίπτωσης του Μικρού Χανς 410

Περαιτέρω εξελίξεις 412

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ SKINNER ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΜΑΘΗΣΗ 414

Μια εικόνα του θεωρητικού 414

Η θεωρία του Skinner για την προσωπικότητα 417

Δομή 417

Διαδικασία: Συντελεστική εξαρτημένη μάθηση 418

Ανάπτυξη και εξέλιξη 420

Ψυχοπαθολογία 421

Συμπεριφορική αξιολόγηση 423

Ερευνητικός σχεδιασμός ABA 425

Αξιολόγηση με σημεία και αντιπροσωπευτικά δείγματα 426

Αλλαγή στη συμπεριφορά 427

ΘΕΩΡΙΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΟΣ – ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ:

HULL, DOLLARD ΚΑΙ MILLER 429

Μια εικόνα των θεωρητικών 430

Clark L. Hull (1884-1952) 430

John Dollard (1900-1980) και Neal E. Miller (1909-) 431

Η θεωρία E-A (S-R) για την προσωπικότητα 432

Δομή 433

Διαδικασία 433

Ανάπτυξη και εξέλιξη 434

Ψυχοπαθολογία 435

Είδη συγκρούσεων 436

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΜΕ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ 438

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ 439

Πλεονεκτήματα των θεωριών μάθησης 439

Αδύνατα σημεία των θεωριών μάθησης 440

Βασικές Έννοιες 444

Ανασκόπηση 447

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΜΙΑ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ:
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ
ΤΟΥ GEORGE A. KELLY 451-484

GEORGE KELLY (1905-1966): ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ 455

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ KELLY ΓΙΑ ΤΟ ΑΤΟΜΟ 456

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ KELLY ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ 458

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ GEORGE A. KELLY ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ 461

Δομή 461

Τύποι νοητικών κατασκευών 462

Η Δοκιμασία Ρεπερτορίου Ρόλων Νοητικών Κατασκευών (Rep) 466

Γνωστική πολυπλοκότητα – απλότητα 469

Διεργασία 472

Προβλέποντας τα γεγονότα: προβλέποντας το μέλλον 473

Άγχος, φόβος και απειλή 475

Περίληψη της θεωρίας περί των διεργασιών 479

Ανάπτυξη και εξέλιξη 479

Βασικές Έννοιες 481

Ανασκόπηση 483

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΜΙΑ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ
ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ KELLY 485-518

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ 487

Ψυχοπαθολογία 487

Προβλήματα στο σύστημα νοητικών κατασκευών 487

Αυτοκτονία και εχθρότητα 490

Περίληψη 491

Αλλαγή 492

Συνθήκες που ευνοούν την αλλαγή 492

Θεραπεία καθορισμένων ρόλων 493

Παραδείγματα έρευνας	493
Σύγκριση με άλλες προσεγγίσεις	497
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: Ο RONALD BARRETT	499
Αυτο-σκιαγράφηση	499
Η Ερμηνεία του Kelly	499
Θεραπεία καθορισμένου ρόλου	500
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ JIM	502
Η δοκιμασία Rep: Θεωρία των προσωπικών νοητικών κατασκευών	502
Σχολιασμός των δεδομένων	503
ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	504
ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	505
Πλεονεκτήματα και περιορισμοί της θεωρίας	505
Περίληψη	508
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	509
Kelly και Freud	509
Kelly και Rogers	511
Ο Kelly και η θεωρία των χαρακτηριστικών	513
Ο Kelly και η θεωρία της μάθησης	514
Νοητικές κατασκευές σχετικές με τη θεωρία της προσωπικότητας	514
Βασικές Έννοιες	516
Ανασκόπηση	517
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ: BANDURA ΚΑΙ MISCHEL	519-552
ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ	522
Albert Bandura (1925-)	522
Walter Mischel (1930-)	523
ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ	526
ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	527
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ	528
Δομή	528
Προσδοκίες – Πεποιθήσεις	528
Διάκριση των περιστάσεων και σταθερότητα της προσωπικότητας	529
Ο εαυτός μας και η πίστη/εκτίμηση αυτεπάρκειας	531
Στόχοι	532
Ικανότητες – δεξιότητες	533
Διεργασία	533
Στόχοι, προδιαγραφές και αυτορρύθμιση	533
Αυτεπάρκεια και επίδοση	534
Επιλογή	538
Προσπάθεια, Επιμονή, Επίδοση	538
Συναίσθημα	538

Αντιμετώπιση	538
Περίληψη της άποψης για την παρώθηση	540
Ανάπτυξη και εξέλιξη	540
Μάθηση μέσω παρατήρησης	541
Εκμάθηση versus Εκτέλεση	541
Εξάρτηση μέσω υποκατάστατου	543
Ανάπτυξη δεξιοτήτων αναβλητικών της ικανοποίησης	544
Περίληψη της θεωρίας για την ανάπτυξη και την εξέλιξη	547
Βασικές Έννοιες	549
Ανασκόπηση	551
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΓΝΩΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	553-586
ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ	555
Ψυχοπαθολογία	555
Δυσλειτουργικές προσδοκίες και αυτοαντιλήψεις	555
Αντίληψη αυτεπάρκειας και άγχος	556
Αντίληψη αυτεπάρκειας και κατάθλιψη	556
Αντίληψη αυτεπάρκειας και υγεία	557
Αλλαγή	560
Μίμηση προτύπου και κατευθυνόμενη συμμετοχή	560
Σχετικές έρευνες	561
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ: Ο ΣΚΟΠΕΥΤΗΣ	568
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ JIM	569
Κοινωνικογνωστική θεωρία: Στόχοι, ενισχυτές και αντίληψη αυτεπάρκειας	569
Στόχοι	569
Υποκειμενικές αξίες: Ενισχυτές	569
Ικανότητες και αντίληψη αυτεπάρκειας	570
Σχόλιο	572
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	573
Κοινωνικογνωστική θεωρία και ψυχανάλυση	573
Κοινωνικογνωστική θεωρία και φαινομενολογία	574
Κοινωνικογνωστική θεωρία και θεωρία των προσωπικών νοητικών κατασκευών	575
Κοινωνικογνωστική θεωρία και θεωρία των χαρακτηριστικών	575
Κοινωνικογνωστική θεωρία και θεωρία της μάθησης	576
ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ	577
Πλεονεκτήματα της θεωρίας	577
Ενασχόληση με τον πειραματισμό και τις αποδείξεις	577
Σημασία των εξεταζόμενων φαινομένων	578
Μια θεωρία ανοιχτή στην αλλαγή	578
Έμφαση σε σημαντικά θέματα	579

Αποψη για το άτομο και κοινωνικό ενδιαφέρον	579
Τα αδύνατα σημεία της θεωρίας	579
Δεν είναι ακόμη μια συστηματική, ενιαία θεωρία	580
Νέα προβλήματα των νέων εξελίξεων	580
Σχετική παραμέληση σημαντικών τομέων	582
Προκαταρκτικού τύπου ευρήματα	583
Βασικές Έννοιες	585
Ανασκόπηση	585

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ 587-639

ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ 590

Κατηγορίες 590

Κατηγορίες υλικών αντικειμένων 591

Κατηγορίες καταστάσεων 593

Σενάρια καταστάσεων 594

Ανάλυση των κατηγοριών του ατόμου που αφορούν κατάσταση και σχετιζόμενα συναισθήματα και συμπεριφορές 595

Κατηγορίες ανθρώπων 596

Η έννοια του «Εαυτού» και το σχήμα Εαυτού 598

Αιτιώδεις εξηγήσεις και απόδοση (ιδιοτήτων) 601

Αιτιώδεις εξηγήσεις 601

Συνέπειες των αιτιωδών αποδόσεων 604

Υπονοούμενη θεωρία της προσωπικότητας 606

ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ 607

Γνωστικές διεργασίες χωρίς κίνητρο 607

Γνωστικές διεργασίες με κίνητρο 608

Αυτοεπαλήθευση και Αυτοανύψωση 609

Πιθανοί εαυτοί και οδηγοί εαυτού 610

Περίληψη 612

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ 612

Στρες και τρόποι αντιμετώπισης 613

Στρες 614

Τρόποι αντιμετώπισης του στρες 614

Εκπαίδευση στον εμβολιασμό κατά του στρες 615

Παθολογία και αλλαγή 617

Η Λογικο-Θυμική θεραπεία του Ellis 618

Γνωστική θεραπεία του Beck για την κατάθλιψη 619

Η γνωστική τριάδα της κατάθλιψης 619

Έρευνες πάνω στις εσφαλμένες γνωστικές διεργασίες 620

Γνωστική θεραπεία 620

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ JIM 622

Θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών: Γνωστικές λειτουργίες και στρατηγικές αντιμετώπισης	622
Γενικές γνωστικές λειτουργίες, αποδόσεις και δυσλειτουργικές σκέψεις	622
Μέθοδοι Αντιμετώπισης	624
Περίληψη	624
ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	625
Από τις γνωστικές λειτουργίες στα συναισθήματα και στα κίνητρα	625
Από τη σκέψη στην πράξη	625
Από το δυτικό εαυτό στο διαπολιτισμικό εαυτό	626
Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ	629
ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ	630
Πλεονεκτήματα της προσέγγισης	631
Δεσμοί με τη γνωστική ψυχολογία	631
Εξέταση σημαντικών πτυχών της προσωπικότητας	632
Συμβολή στη φροντίδα υγείας και στη θεραπεία	632
Αδυναμίες της προσέγγισης	633
Προβλήματα με την υπόθεση του ηλεκτρονικού υπολογιστή	633
Παραμέληση του συναισθήματος και των κινήτρων	633
Απροσδιόριστο ακόμη το καθεστώς της θεραπείας	634
Βασικές Έννοιες	636
Ανασκόπηση	636

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ, ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ 641-671

Η ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ	643
Στάδια της επιστημονικής ανάπτυξης	643
Αναπτυξιακό στάδιο	643
Κανονική επιστήμη: Παραδείγματα	646
Επιστημονικές επαναστάσεις	646
Περίληψη	647
ΜΕΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΙΧΑΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ	648
Φιλοσοφική θεώρηση του ατόμου	648
Εσωτερικά και εξωτερικά αίτια της συμπεριφοράς	649
Σταθερότητα στις διαφορετικές περιστάσεις και στο χρόνο	650
Η ενότητα της συμπεριφοράς και η έννοια του Εαυτού	652
Ποικίλες καταστάσεις συνείδησης και η έννοια του ασυνείδητου	654
Σχέσεις ανάμεσα στη γνωστική λειτουργία, το συναίσθημα και την έκδηλη συμπεριφορά	655
Επιδράσεις από το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον στη συμπεριφορά	656

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΙ, ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ 657

Δομή της προσωπικότητας 657

Διεργασία 659

Ανάπτυξη και εξέλιξη 663

Ψυχοπαθολογία 664

Αλλαγή 665

ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ 666

Η περίπτωση του Jim 667

Σύγκριση των δεδομένων αξιολόγησης από διαφορετικές θεωρίες 667

Σταθερότητα και αλλαγή στο πέρασμα του χρόνου 668

Οι σκέψεις του Jim για τα δεδομένα 669

ΣΥΝΟΨΗ 669

Τελική Ανακεφαλαίωση 670

Ανασκόπηση 671

Βιβλιογραφία 673

Ευρετήριο Ονομάτων 707

Ελληνοαγγλικό Γλωσσάρι 713

Ευρετήριο Θεματικών Όρων 721

Πηγές Φωτογραφικού Υλικού 739

Πρόλογος

Το 1995 σηματοδότησε την εικοστή πέμπτη επέτειο του βιβλίου *Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές*. Η έβδομη αυτή έκδοση σηματοδοτεί μια νέα περίοδο για το βιβλίο. Μαζί με τη συνηθισμένη βελτίωση όλων των κεφαλαίων, η έκδοση αυτή περιλαμβάνει νέα μορφωτικά στοιχεία σχεδιασμένα να εξατομικεύσουν περισσότερο το περιεχόμενο και να το κάνουν ακόμη πιο προσιτό στο σπουδαστή. Κάθε κεφάλαιο ξεκινά με ένα ανέκδοτο ή μια προσωπική εμπειρία που περικλείει, με ζωντανή γλώσσα, την κεντρική ιδέα ή το θέμα του κεφαλαίου. Στη συνέχεια, μια σειρά από «ερωτήματα που θα απαντήσουμε» κατευθύνει το σπουδαστή στα γενικά ζητήματα που θίγονται στο κεφάλαιο. Επιπλέον, νέα πλαίσια με κείμενα σε όλο το βιβλίο δείχνουν πώς οι έννοιες που καλύπτουμε εδώ μπορούν να βρουν εφαρμογή σε προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στην καθημερινή μας ζωή.

Η πιο συναρπαστική, ίσως, αλλαγή σε αυτή τη νέα έκδοση είναι το ότι αποτελεί κοινή προσπάθεια των υποφαινομένων, Lawrence A. Pervin και Oliver P. John. Συναντηθήκαμε για πρώτη φορά το 1982 σ' ένα ευρωπαϊκό συνέδριο στην Ολλανδία. Εκεί διαφωνήσαμε σχετικά με τα οφέλη της θεωρίας των κινήτρων και της θεωρίας των χαρακτηριστικών για την προσωπικότητα. Έκτοτε εξακολουθήσαμε να διαφωνούμε, τελευταία στις σελίδες του περιοδικού *Psychological Inquiry* [Ψυχολογικοί Προβληματισμοί]. Στην αρχή, λοιπόν, ορισμένοι αναγνώστες μπορεί να αναρωτηθούν πώς δύο τόσο διαφορετικά άτομα είναι δυνατόν να εργάστηκαν τόσο στενά. Άλλωστε, αυτή η συνεργασία έπρεπε να γεφυρώσει όχι μόνο δύο πολύ διαφορετικές γενιές ερευνητών της προσωπικότητας, αλλά και άλλες διαφορές – ο ένας από μας μεγάλωσε στο Brooklyn της Νέας Υόρκης και ο άλλος στο Bielefeld της Γερμανίας· ο ένας συνδέεται με μια συστηματοκεντρική-ψυχοδυναμική και ο άλλος με μια γνωστική προσέγγιση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας· ο ένας έκανε επαγγελματική καριέρα στην Ανατολική και ο άλλος στη Δυτική Ακτή. Στην πραγματικότητα, αυτές οι διαφορές δεν αποτέλεσαν εμπόδιο, αλλά αποδείχτηκαν στοιχεία που μας έδιναν ώθηση, αλληλοσυμπληρώνονταν και βοηθούσαν στη συνεργασία, οδηγώντας έτσι σε μια ευρύτερη και πληρέστερη κάλυψη της ψυχολογίας της προσωπικότητας απ' ό,τι θα μπορούσε οποιοσδήποτε από μας να κατορθώσει μόνος. Αυτό που κατέστησε

δυνατή και αποδοτική αυτή τη συνεργασία είναι η γοητεία που ασκούμε πάνω μας η απεριόριστη ποικιλία των διαφορών ανάμεσα στις προσωπικότητες, ο σεβασμός που τρέψαμε από κοινού για το επιστημονικό εγχείρημα και οι κοινή στράτευση στην υπηρεσία της εκπαίδευσης.

Η προσωπικότητα, στα άτομα και στο χώρο της ψυχολογίας που τη μελετά, βρίσκεται πάντοτε σε εξέλιξη. Η έβδομη έκδοση του Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές δεν παύει να συλλαμβάνει αυτή τη δυναμική πτυχή των ανθρώπων και του επιστημονικού χώρου και να την παρουσιάζει με αποτελεσματικότητα στους σπουδαστές. Η τρέχουσα έκδοση έχει τέσσερις κύριους στόχους:

1. Παρουσίαση των σημαντικότερων θεωρητικών προσεγγίσεων της προσωπικότητας. Πρόθεσή μας είναι να καλύψουμε σε βάθος τις κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις ή οπτικές αντί να καλύψουμε πολλές θεωρίες με κάπως πιο επιφανειακό τρόπο. Παράλληλα, η ιδέα της μιας μεγάλης θεωρίας που επικρατούσε στο παρελθόν (π.χ. Freud, Rogers) έχει, ως ένα βαθμό, αντικατασταθεί από περισσότερες διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις (π.χ. των χαρακτηριστικών, της γνωστικής επεξεργασίας πληροφοριών) στο παρόν. Το κείμενό μας εστιάζει την προσοχή του, όπου χρειάζεται, είτε στις μεγάλες θεωρίες είτε στις θεωρητικές προσεγγίσεις, κι έτσι μένει πιστό στην πάντα σημαντική θεωρητική παράδοση του παρελθόντος, καθώς επίσης και στις πιο πρόσφατες εξελίξεις.
2. Ενοποίηση θεωρίας και έρευνας. Σκοπός μας εδώ είναι να καταδείξουμε τη σύνδεση ανάμεσα στη θεωρία και την έρευνα για την προσωπικότητα, να δείξουμε, δηλαδή, πώς οι εξελίξεις σε έναν από αυτούς τους τομείς μπορεί και πρέπει να συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι των εξελίξεων στον άλλο.
3. Ενοποίηση υλικού περιπτώσεων και θεωρίας. Κατ' ανάγκην, η θεωρία και η έρευνα έχουν να κάνουν με αφηρημένες έννοιες και γενικεύσεις και όχι με συγκεκριμένα και μοναδικά άτομα. Για να γεφυρώσουμε το χάσμα ανάμεσα στο γενικό και το ατομικό, παρέχουμε μια χαρακτηριστική περίπτωση για κάθε θεωρία, μαζί με τα μέσα αξιολόγησής της. Επιπλέον, παρακολουθούμε μια μεμονωμένη περίπτωση σε όλο το βιβλίο για να δείξουμε πώς οι διάφορες θεωρίες σχετίζονται με το ίδιο άτομο. Έτσι, ο σπουδαστής μπορεί να θέσει το ερώτημα: Οι εικόνες που παίρνουμε για το άτομο μέσα από το φακό κάθε θεωρίας είναι τελείως διαφορετικές μεταξύ τους, ή αντιπροσωπεύουν αλληλοσυμπληρούμενες θεωρήσεις του ατόμου αυτού;
4. Αντικειμενική, δίκαιη αντιμετώπιση κάθε θεωρητικής προσέγγισης. Προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε κάθε θεωρία βάσει των δικών της

δεδομένων και στη συνέχεια να την αξιολογήσουμε σε σχέση με κάποια σταθερά κριτήρια. Γι' αυτό, μετά την παρουσίαση κάθε κεντρικής θεωρίας ακολουθεί μια ανάλυση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων. Αντί να πείσουμε το σπουδαστή για την αξία μιας θεωρίας σε σχέση με τις άλλες, επιχειρούμε να δώσουμε μια ακριβή εικόνα καθemιάς από αυτές και να παρακινήσουμε τους σπουδαστές να βγάλουν τα δικά τους συμπεράσματα.

Η νέα έκδοση του Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές μας έδωσε την ευκαιρία να συμπεριλάβουμε νέες θεωρητικές εξελίξεις και νέες προσεγγίσεις στη μελέτη της προσωπικότητας, διατηρώντας πάντα τη σημαντική συνδρομή των παλαιότερων προσεγγίσεων. Από την προετοιμασία της αναθεωρημένης έκδοσης αποκομίσαμε πολλά ως άτομα. Χρειάστηκε να ξαναδούμε τις κύριες εξελίξεις στο χώρο, προκειμένου να επιλέξουμε ποιες θα συμπεριλάβουμε στη νέα έκδοση και προσπαθήσαμε να βρούμε νέους τρόπους παρουσίασης του υλικού, ώστε να εμπλουτίσουμε τη μορφωτική εμπειρία του σπουδαστή.

Η έβδομη έκδοση εξακολουθεί να καλύπτει τις θεωρίες που περιλαμβάνονταν στην προηγούμενη έκδοση του κεμένου. Επίσης παρουσιάζει κάποιες κρίσιμες εξελίξεις. Αυτές έγκεινται σε δύο κυρίως τομείς. Καταρχήν, παρατηρείται μια ομοφωνία μεταξύ των ερευνητών των χαρακτηριστικών σχετικά με τις θεμελιώδεις διαστάσεις των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας. Σημαντικές, επίσης, είναι και οι εξελίξεις στην έρευνα σχετικά με τα κληροδοτημένα στοιχεία των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και την πιθανή βιολογική και εξελικτική βάση αυτών των χαρακτηριστικών. Οι νέες αυτές εξελίξεις θα μας απασχολήσουν στα Κεφάλαια 1, 7 και 8. Δεύτερον, συντελούνται σημαντικές εξελίξεις στις στενά συνδεδεμένες προσεγγίσεις της κοινωνικής-γνωστικής θεωρίας και της θεωρίας της επεξεργασίας των πληροφοριών για την προσωπικότητα. Οι προσεγγίσεις αυτές έδιναν πάντα πολύ μεγάλη έμφαση στη συστηματική έρευνα, πρόσφατα, όμως, το πεδίο της ερευνητικής δράσης διευρύνθηκε για να συμπεριλάβει σημαντικές πτυχές των ανθρώπινων συναισθημάτων και κινήτρων. Με αυτές τις εξελίξεις ασχολούμαστε στα Κεφάλαια 12 έως 14.

Ελπίζουμε ότι, με την ανάγνωση αυτής της έκδοσης του Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές, οι σπουδαστές θα εκτιμήσουν καλύτερα τρία κυρίαρχα θέματα: (1) το μυστήριο της ανθρώπινης προσωπικότητας και τις προσπάθειες των ψυχολόγων να διαλευκάνουν αυτό το μυστήριο, (2) τη συμβολή τόσο της κλινικής μελέτης περιπτώσεων όσο και της πρακτικής έρευνας και (3) την αξία των εναλλακτικών θεωρητικών προσεγγίσεων του χώρου. Ελπίζουμε, επίσης, ότι οι σπουδαστές

θα ανακαλύψουν μια συγκεκριμένη θεωρία για την προσωπικότητα που να κάνει αίσθηση ειδικά σε αυτούς και θα αρχίσουν να αντιμετωπίζουν με σεβασμό τις ιδέες που προσφέρουν οι άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις.

Οδηγός του Καθηγητή

Ο οδηγός του καθηγητή για τις Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές είναι ένα πλήρες διδακτικό βοήθημα για τον καθηγητή. Περιλαμβάνει (1) προτεινόμενα θέματα διαλέξεων και βοηθητικό υλικό, (2) διδακτικά βοηθήματα, (3) ερωτήματα για προβληματισμό και συζήτηση και (4) τεστ πολλαπλών επιλογών και τεστ του τύπου σωστό-λάθος.

Τα προτεινόμενα θέματα διαλέξεων σε κάθε κεφάλαιο, είτε αναπτύσσουν περαιτέρω το υλικό του βιβλίου είτε εισάγουν νέο υλικό άμεσα συνδεδεμένο με το κείμενο. Ακολουθώντας αυτή τη μορφή, οι διαλέξεις παραμένουν ενσωματωμένες στο κείμενο χωρίς να το αντιγράφουν. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι προτάσεις περιλαμβάνουν μια σύντομη περιγραφή του πιθανού περιεχομένου της διάλεξης και μια σειρά βιβλιογραφικών αναφορών (στο τέλος του εγχειριδίου υπάρχει μια βιβλιογραφία) που μπορεί να μελετηθούν για το σχολιασμό του υπό εξέταση θέματος.

Τα διδακτικά βοηθήματα περιλαμβάνουν ταινίες, κασέτες και προβολές που μπορεί να παρουσιαστούν στους σπουδαστές σε συνδυασμό με τα κείμενα και τις διαλέξεις. Για τις ταινίες και τις κασέτες υπάρχει μια σύντομη περιγραφή του περιεχομένου, αναφορά του διανομέα και, στις περισσότερες περιπτώσεις, πληροφορίες σχετικά με την τιμή. Οι διευθύνσεις των διανομέων δίνονται στο τέλος του εγχειριδίου.

Οι ερωτήσεις για προβληματισμό και συζήτηση περιλαμβάνουν ερωτήματα σχεδιασμένα να προκαλέσουν το σπουδαστή να χρησιμοποιήσει όσα έμαθε και να σκεφτεί κριτικά τις επιπτώσεις αυτής της νέας γνώσης. Οι ερωτήσεις ζητούν από το μαθητή να τις αξιοποιήσει και να προχωρήσει πέρα από τις πληροφορίες που του παρουσιάζονται. Μπορεί επίσης να χρησιμεύσουν ως βάση για υλικό διαλέξεων, ως έναυσμα για συζήτηση σε μικρές ή μεγάλες ομάδες ή ως ερωτήματα για εξετάσεις.

Τέλος, τα ερωτήματα των τεστ παρέχουν υλικό για εξετάσεις ώστε να ελέγχεται η πρόοδος των σπουδαστών. Ο αριθμός των ερωτημάτων είναι κατά πολύ διευρυμένος και βελτιωμένος, ενώ τα ερωτήματα διατίθενται για τους καθηγητές σε δισκέτα σε εκδοχή IBM και Macintosh.

Στην προσπάθειά μας να δώσουμε ένα πλήρες, ακαδημαϊκό και ενδιαφέρον εγχειρίδιο, μας βοήθησαν πολλοί άνθρωποι. Οι σπουδαστές στις τάξεις μας μας τροφοδοτούσαν συνεχώς με κίνητρα και χρήσιμα στοιχεία. Είμαστε ιδιαίτερα ευγνώμονες στην Jennifer Pals για τη σημαντική συμβολή της στη βελτίωση και διόρθωση αυτής της έκδοσης και στην Kate Shea για τα εύστοχα σχόλια και τις προτάσεις της. Επίσης, ευχαριστούμε τους ακόλουθους καθηγητές για τη χρήσιμη κριτική τους και τις προτάσεις τους για αναθεώρηση:

Daniel CERVONE, University of Illinois

Barry FRITZ, Quinnipiac College

Joseph GERMANA, Virginia Polytechnic Institute

Kirby GILLIARD, University of Oklahoma

James J. JOHNSON, Illinois State University

Christopher A. LANGSTON, Purdue university

Thomas J. SCHOENEMAN, Lewis & Clark College

Τέλος, είμαστε ιδιαίτερα ευγνώμονες για τις προσπάθειες των εργαζομένων στον εκδοτικό οίκο Wiley, οι οποίοι επιστράτευσαν τις δεξιότητες και τα talέντα τους για να γίνει η έβδομη έκδοση και ειδικότερα τους εκδότες Karen Dubno και Chris Rogers.

Lawrence A. PERVIN

Rutgers, the State University

και

Oliver P. JOHN

University of California, Berkeley

Πρόλογος στην Ελληνική Έκδοση

Τι είναι ο άνθρωπος; Το ερώτημα αυτό απασχόλησε και απασχολεί τους ειδικούς και μη από την πρώτη του εμφάνιση μέχρι σήμερα. Σαφώς ο άνθρωπος είναι κάτι περισσότερο από σάρκα και οστά, κάτι περισσότερο από τη μόρφωσή του, το επάγγελμά του, την κοινωνική του θέση, την εξωτερική του εμφάνιση, την οικογενειακή του κατάσταση κ.ά. Αυτά τα χαρακτηριστικά αποτελούν επιμέρους πτυχές του ανθρώπου μέσω των οποίων εξωτερικεύεται, και προσδιορίζουν το σύνολο των γνωρισμάτων που συνιστούν τον εξωτερικό καθρέπτη εκείνης της εσωτερικής δομής την οποία χαρακτηρίζουμε ως προσωπικότητα. Αυτή εκφράζει τη βασική δομή ενός ανθρώπου η οποία τον καθιστά άτομο με μοναδικές και ανεπανάληπτες πνευματικές και ψυχικές ικανότητες, ιδιότητες και δεξιότητες που αποτελούν μία δυναμική ενότητα.

Βέβαια, κάθε άνθρωπος είναι μέχρι ενός σημείου όπως οι άλλοι, εν-μέρει όπως κάποιοι άλλοι και σε κάποια σημεία όπως κανένας άλλος. Μπορεί δηλαδή να υπάρχουν κάποιες ομοιότητες στις επιμέρους πτυχές, το σύνολο όμως είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο. Η ψυχολογία της προσωπικότητας επιχειρεί να περιγράψει και να εξηγήσει τις διαφορές μεταξύ των ατόμων, καθώς επίσης και να εντοπίσει και να αποτυπώσει τις ομοιότητες. Για το σκοπό αυτόν αναπτύχθηκαν διάφορες θεωρίες προσωπικότητας ανταγωνιστικές μεταξύ τους, αλλά και συμπληρωματικές, που στηρίζονται σε μια γενική, φιλοσοφική θεώρηση της ανθρώπινης φύσης. Έτσι ο Freud περιγράφει το άτομο ως ένα ενεργειακό σύστημα, η προσωπικότητα του οποίου διαμορφώνεται σημαντικά από την ψυχοσεξουαλική του ανάπτυξη κατά την παιδική ηλικία. Η συμπεριφορά του ανθρώπου ελέγχεται και κατευθύνεται από τις ορμές του, η ανάπτυξή του, δηλαδή, είναι προκαθορισμένη, άποψη που χαρακτήρισε τη θεωρία του Freud ως ντετερμινιστική. Για τον Rogers, αντίθετα, ενυπάρχει στον άνθρωπο, όπως και σε κάθε ζωντανό οργανισμό, μια έμφυτη αυτόνομη τάση, η οποία προσανατολίζεται θετικά υπό ευνοϊκές περιβαλλοντικές συνθήκες και τον οδηγεί στην αυτοπραγμάτωσή του. Την ανθρώπινη φύση εμπιστεύεται και ο Kelly που αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως επιστήμονα, ικανό ν' αναλάβει την ευθύνη για τη ζωή του και να επιφέρει σ' αυτή, όταν κρίνεται αναγκαίο, τις απαιτούμενες αλλαγές. Την αισιόδοξη αντίληψη της ανθρώπινης υπόστασης των Rogers και Kelly δε

συμμερίζονται οι Gattell και Eysenk, οι οποίοι, ενώ εκφράζουν σε πολλά σημεία διαμετρικά αντίθετες απόψεις από εκείνες του Freud, συμφωνούν με την ντετερμινιστική θεώρησή του. Με τις παραπάνω θεωρίες διαφωνεί ο Skinner, ο οποίος πιστεύει ότι η συμπεριφορά του ανθρώπου είναι αποτέλεσμα αντίδρασής του σε ερεθίσματα του περιβάλλοντος. Η συμπεριφορά που αποκτάται με τον τρόπο αυτόν ισχυροποιείται στη συνέχεια μέσω της ενίσχυσης. Η κοινωνικογνωστική θεωρία των Bandura και Mischel βλέπει το άτομο να μαθαίνει παρατηρώντας συμπεριφορές άλλων, δηλαδή μέσω της μίμησης πρότυπης συμπεριφοράς. Ενώ ο Skinner αντιμετωπίζει το άτομο ως ένα παθητικό ον, που επηρεάζεται από το περιβάλλον, οι εκπρόσωποι της κοινωνικογνωστικής θεωρίας το τοποθετούν σε μια σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης, θεωρούν δηλαδή ότι αυτό διαμορφώνεται και διαμορφώνει το περιβάλλον. Τέλος, το μοντέλο του ατόμου «ηλεκτρονικού υπολογιστή» βλέπει τον άνθρωπο ως ένα σύνθετο επεξεργαστή πληροφοριών.

Εύλογα θα αναρωτηθεί ο αναγνώστης, ποια θεωρία είναι σωστή και ποια λάθος; Το ζητούμενο ωστόσο δεν είναι η σχετική ή απόλυτη ισχύς μιας θεωρίας, αλλά το γεγονός ότι οι διάφορες αυτές προσεγγίσεις υφίστανται και οφείλουμε να τις γνωρίζουμε, πριν προβούμε στην αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της καθεμιάς ξεχωριστά. Το κριτήριο αξιολόγησης επιβάλλεται να είναι κατά πόσο οι θεωρίες αυτές συμβάλλουν, περισσότερο ή λιγότερο, στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Το θέμα της συμβολής των θεωριών προσωπικότητας στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς ανακαλεί στη μνήμη την ακόλουθη ινδική ιστορία. Έξι τυφλοί σοφοί από την Ινδία συνάντησαν έναν ελέφαντα και επιχείρησαν ν' αναγνωρίσουν τη μορφή του ψηλαφώντας την. Ο πρώτος άγγιξε το ελεφαντόδοντο και αποφάνθηκε: «αυτό που λέγεται ελέφαντας μοιάζει πολύ με το ακόντιο». Ο δεύτερος, αφού ψηλάφισε τα πλευρά του ζώου και διαπίστωσε ότι ήταν ψηλά και επίπεδα, κατέληξε στο συμπέρασμα: «αυτό το ζώο είναι όπως ένας τοίχος». Ο τρίτος πιάνοντας το πόδι του ελέφαντα αναφώνησε: «ξέρω ήδη τι βρίσκεται μπροστά μας! αυτό το ζώο είναι όπως ένα δένδρο». Ο τέταρτος εξέτασε την προβοσκίδα και είπε: «ο λεγόμενος ελέφαντας είναι στην πραγματικότητα ένα φίδι». Ο πέμπτος αφήνοντας το χέρι να γλιστρήσει πάνω από το αυτί αναφώνησε: «έχω την απάντηση! αυτό το ζώο είναι όπως μια βεντάλια». Ο έκτος έπεσε πάνω στην ουρά του ελέφαντα και ψηλαφώντας την αποφάνθηκε: «ακούστε την απόφασή μου, αυτό το ον είναι όπως ένα σχοινί». Και έτσι οι τυφλοί σοφοί άρχισαν μια έντονη και διαρκή διαμάχη για τη μορφή του ελέφαντα. Ο καθένας εξετάζοντας μέρος του συνόλου είχε δίκαιο, ωστόσο σε όλους διέφευγε η συνολική εικόνα του ζώου.

Μήπως, λοιπόν, οι ερευνητές των θεωριών της προσωπικότητας συμπεριφέρονται όπως οι τυφλοί σοφοί, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους σε επιμέρους πτυχές του ανθρώπου; Με άλλα λόγια, εξετάζουν την προσωπικότητα του ατόμου με τον τρόπο που παρατηρούμε συνήθως το πρόσωπο ενός ανθρώπου και κάποιοι γοητεύονται από τα μάτια, άλλοι από τη μύτη, τα αυτιά ή τα χείλη κ.ο.κ.;

Οι παραπάνω παραλληλισμοί των τυφλών σοφών και της παρατήρησης του ανθρώπινου προσώπου με τον τρόπο διερεύνησης της προσωπικότητας αποτελούν σαφώς ακραίες περιπτώσεις διαφορετικών οπτικών που υπεραπλουστεύουν το θέμα μας. Μολαταύτα αναδεικνύουν ένα πρόβλημα της επιστημονικής έρευνας. Στην περίπτωση που οι τυφλοί σοφοί συμφωνούσαν στην εξωτερική μορφή του ελέφαντα, αυτό θ' αποτελούσε απλώς ένα περίγραμμα. Η απόδοση ωστόσο της ανατομίας του ελέφαντα, του οικοσυστήματος που ζει κ.ά. θα απαιτούσαν μια ενδελεχή προσέγγιση. Έτσι και το ζήτημα διερεύνησης της ανθρώπινης προσωπικότητας συνιστά ένα πολύ πιο δύσκολο και πιο πολύπλοκο εγχείρημα, διότι το υποκείμενο και το αντικείμενο της έρευνας ταυτίζονται· είναι και στις δύο περιπτώσεις ο ίδιος ο άνθρωπος. Ο ερευνητής ενταγμένος σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σύστημα, που βιώνει τα προβλήματα της εποχής του, αναπτύσσει τη θεωρία του αποσκοπώντας στον εντοπισμό, στην περιγραφή, στην κατανόηση και στη θεραπεία τους. Συνεπώς, το κοινωνικό πλαίσιο επηρεάζει τα ενδιαφέροντα και την οπτική των θεωρητικών.

Η έβδομη αναθεωρημένη και συμπληρωμένη έκδοση του Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές των *Pervin* και *John* αποσκοπεί στην πληρέστερη κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Όπως ταιριάζει σ' ένα εγχειρίδιο, οι συγγραφείς πέτυχαν να μας δώσουν, συμπεριλαμβάνοντας και τις σημαντικές νέες δημοσιεύσεις, μια περιεκτική παρουσίαση της θεωρίας, της έρευνας, της αξιολόγησης και της εφαρμογής των σημαντικότερων θεωριών της προσωπικότητας με σαφή και ενσύννοπο τρόπο. Οι σχέσεις ανάμεσα στις θεωρίες αυτές, οι τεχνικές αξιολόγησης, καθώς και οι επιστημονικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται, αποτελούν επίσης αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Οι αναλύσεις τους αποδεικνύουν ότι οι θεωρητικοί είναι αφοσιωμένοι σε διαφορετικά επιστημολογικά πρότυπα που απορρέουν από διαφορετικούς τρόπους θεώρησης του κόσμου. Συνεπώς, η συμβολή τους στη διερεύνηση της προσωπικότητας συνιστά μια διαφορετική, ενδεχομένως επιλεκτική, ματιά στην όλη εικόνα. Ως εκ τούτου μπορούμε να εκλάβουμε τις θεωρίες αυτές ως κομμάτια ενός σύνθετου και περίπλοκου παζλ που ονομάζεται προσωπικότητα. «Οι προαναφερόμενες θεωρίες της προσωπικότητας μας προσφέρουν πολλά πιθανά κομμάτια επίλυσης του παζλ. Μολονότι μερικά

κομμάτια είναι απορριπτέα, διότι δεν ταιριάζουν καθόλου στο παζλ, ενώ κάποια εξακολουθούν να ξεχωρίζουν, αναμφίβολα πολλά από τα κομμάτια που παρουσιάσαμε εδώ θα αποτελέσουν μέρος της ολοκληρωμένης τελικής εικόνας», καταλήγουν οι Pervin και John.

Η παρούσα έκδοση, μεταφρασμένη και σε άλλες γλώσσες, καθιερώθηκε διεθνώς ως «μία από τις καλύτερες σύγχρονες επισκοπήσεις του τομέα» [Fontana, D. (1996), *Ψυχολογία για Εκπαιδευτικούς*, Εκδόσεις Σαββάλα, σ. 284]. Η μετάφραση στην ελληνική γλώσσα του σημαντικού αυτού έργου αποτελεί αξιοσημείωτο γεγονός για την ανθρωπιστική παιδεία του τόπου μας. Είναι χρήσιμο όχι μόνο στους ειδικούς, αλλά και στους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να γνωρίσουν και να κατανοήσουν καλύτερα τους μαθητές τους, στους φοιτητές της ψυχολογίας, των παιδαγωγικών τμημάτων και γενικότερα των επιστημών του ανθρώπου. Χρήσιμο είναι επίσης και σε όσους ενδιαφέρονται για την πληρέστερη κατανόηση της προσωπικότητάς τους και των άλλων, αλλά η γλώσσα του πρωτοτύπου δεν τους επιτρέπει να προσεγγίσουν το κείμενο.

Η μετάφραση του πρωτοτύπου είχε να αντιμετωπίσει όχι μόνο τη δυσκολία της πιστής απόδοσης του ύφους, αλλά και το πρόβλημα της απόδοσης αφηρημένων εννοιών, τη σωστή μεταφορά των καθιερωμένων στη διεθνή βιβλιογραφία επιστημονικών όρων, ενμέρει άγνωστων ή ελεύθερα αποδοσμένων στην ελληνική επιστημονική ορολογία. Το επίπονο αυτό έργο οι μεταφράστριες του βιβλίου το αντιμετώπισαν με ευθύνη και ευαισθησία. Η κ. Ζωή Μπέλλα, που είχε τη θεώρηση των μεταφράσεων και τη φιλολογική επιμέλεια του βιβλίου, πρόλαβε γλωσσικά ολισθήματα και συνέβαλε με επιτυχία στο τελικό αποτέλεσμα. Τον κ. Γιώργο Δαρδανό που υποστήριξε αμέριστα την ιδέα μου να μεταφραστεί στη γλώσσα μας ένα από τα θεμελιώδη έργα της σχετικής βιβλιογραφίας και ανέλαβε την έκδοσή του, τον ευχαριστώ θερμά.

Ιωάννινα, Ιούλιος 1999

Ανδρέας ΜΠΡΟΥΖΟΣ

Επίκ. Καθηγητής

Εργαστήριο Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας,

Συμβουλευτικής και Έρευνας

Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων